

דף מקורות - פרשת בהעלותך – אצילי הרוח

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור ליג' סיון תשע"ז
א. במדבר יא – 'ויהי העם כמתאננים רע באזני ד'.. ותבער בם אש ד'.. ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ד' ותשקע האש.. והאספסוף אשר בקרבו התאוות וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו.. וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף ד' מאד ובעיני משה רע. ויאמר משה אל ד' למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי. האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתייהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הניק.. לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני. ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי. ויאמר ד' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל.. ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתני עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך.. וירד ד' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו. וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד.. ויתנבאו במחנה.. ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם. ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ד' נביאים כי יתן ד' את רוחו עליהם. ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל.

רש"י.. -שאהו בחיקך. והיכן אמר לו כן, לך נחה את העם (שמות לב לד), ואומר (שמות ו יג) ויצום אל בני ישראל, על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם. וירדתי - זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה. ודברתי עמך - ולא עמהם. ושמתני עליהם - למה משה דומה באותה שעה, לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום. ונשאו אתך - התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני, שהם טרחנים וסרבנים. כלאם - הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם.. אור החיים -ולא תשא לשון נבואה כאומר (מלאכי א) משא דבר ה'.

ב. אלשיך -אך הן אמת כי בהיות איש כמשה בדור, וההיקש שמואל בדורו ודומה למו. כי המה כצנור רחב, שכל שפע הדור על ידו נפרץ ויורק בהשתלשלותו כנודע. כי זה ענין אין חזון נפרץ הנאמר בכתוב (שמואל א, ג א). כי לא היה נפרץ עד שקם שמואל ובאמצעותו נתרבה. ואפילו בדור רבן שמעון בן יוחאי כל גלוי אור הסודות לא היה אלא בימיו, שהיה כמבוע גם לכל משיגים שבדור ונסתם בסלוקו.. אך אלדד ומידד קנו בענותנותן.. והיאך זכו.. כי המה בכתובים, והיה להם דרך לצאת עם אחיהם ונשארו בענותנותם.. והנה הנער אמר בלבו, הנה אלה לא הוכנו לא על ידי האהל ולא על ידי משה.. על כן גזר אומר הנער כי לא היתה נבואה אמיתית.. השיב ואמר.. מי יתן כל עם ה' ענותנים כאלו שיהיו נביאים. אף כי לא יהיה נאצל מרוחי שהם כתלמידי, לא אקנא גם שיתן מרוחו. וכל שכן כמו שכתבנו כי מרוחו היתה נבואתם.

ג. מלבי"ם –וירדתי.. שארד מן המקום הגבוה שאני מדבר עמך משם תמיד, אל מדרגה למטה ממנה.. ובזה יקבלו גם הם ממקום נמוך.. שע"י שאצמצם שפע נבואתם עד השעור הזה ונשאו אתך במשא העם, היינו בהנהגה הטבעיית המיוחסת אל העם ההמוני, ובזה מלאתי בקשתך ולא תשא אתה לבדך להשפיל כבודך בהנהגה טבעיית.

ד. אורות הקודש ד' תסו – 'הדבקות לאצילי הרוח - הנשמות הגדולות ספוגי האור, של החפץ העליון הטוב, ושל המחשבה, והשירה הרוממה, הם הם הנותנים לכל האנושיות כולה את צורתה הבהירה האידיאלית. ולא רק מפני שהחשבון החיצוני מראה ככה. כלומר שיש להאנושיות במה להתקשט, בזה שהיא מראה באצבע על בחירי בניה, אלא פשוט, שמצד התערובת התדירית של היות החיים ופעולתם, הנשמות פועלות זו על זו פעולות נשגבות, שהעתידי מחכה להופעת המדע, שיגלה בבירור את ערכן ומהותן של הפעולות הנשגבות הללו, ויראה את הצנורות ההולכים מנשמה לנשמה בדרכי אצילותם. ונמצא שכל עדין וכל טוב שנמצא בעולם בכללו מושפע הוא מאוצר הטוב של החלק היותר טוב ומרומם קדוש ונעלה שבאנושיות. ממילא מובן שכל מה שיתאגד הצבור האנושי יותר אל אותם המקורות של החיים הרעננים והעדינים, משוקי טל החיים העליונים, בחירי העולם, ישרי לבב, הצדיקים והישירים, ככה יוסיפו אושר וגדולת חיים. הפגימות של החיים בפנימיותם, המרירות המחפירה ומעליבה את האדם, מצד חולשתו המוסרית, המחשכת את עיניו, וגורמת לו להביט על כל העולם כולו במבט של

יאוש מלא רוגז וקלון, כל אלה הם תוצאות הנתיקה, שמתנתק החלק הזבורי של האנושיות מהעידית שבו. וימים באים, שתשים הדימוקרטיה אל לבה, שאושר הכלל כולו תלוי בהדבקות הטהורה שיתדבק ההמון בכללו לאצילי הרוח, וע"פ מדה זו יתרחבו חוגי הזכיות של הראשונים, וחייהם יתמלאו ענין. מובן הדבר, שאצילות הרוח אינה תלויה במצב מיוחד של הקנינים המוסכמים, אבל בכ"ז תלויה היא הרבה בכשרונות, ובבחירה היוצאת אל הפועל ע"י שימת לב לעיבודו של הצד המוסרי בפרט שבאדם, וצדו הרוחני בכלל, ביחד עם התאמתו הגדולה של היחיד אל הציבור הגדול, שהוא עצם מעצמיו, וקישורו החי עם הטבע הכללי, שהוא נשוא בחיקו. אבל כל אלה הנם רק בתור שלבים לסולם אשר ראשו מגיע השמימה, אשר עליו יעלו מלאכי אלוקים, גדולי הנשמה, שהם נושאים במרחב אישיותם את נשמת כל היצורים, שיש להם עמם זיקוק של אחוה ואחדות, באיזה צד ואפן שהוא, וכפי המדה שהאחדות הזאת מתגדלת היא ומתבלטת ביותר, וקובעת את מרכזה במעמקי החיים, בה מתעלה היא הנשמה הכללית והפרטית של ההמון כולו, החש את נחל עדניו, בתפארת גדוליו, שרי קדשו, ואשיות כבודו. שם תסז - צדיקים גדולים צריכים לדעת ולהכיר את אור ד' השוכן בתוכם. ולפעמים אינם יכולים לעסוק בתורה ולא בתפלה, ולא במצות, מפני שהקדושה העליונה המופעת עליהם היא מבקשת את התפשטותה. וכל שיחתם אז באמת היא תורה, וכל חפציהם ונטיית לבבם היא תפלה, וכל תנועתם היא מצוה. והאור הפנימי העליון, החבוי וגם מתגלה בכל אלה, הוא מחיה את כל התורה, וכל התפלה, וכל המצות של כל דורם, ולפעמים של כמה וכמה דורות, שלפניהם ושל אחריהם, אמרו צדיק כי טוב.